

ERPS-KWERPS – VILLERSHOF
(gem. Kortenberg, prov. Vlaams-Brabant)
Archeologisch noodonderzoek
31 augustus – 15 december 2004
Interimverslag

Johan HOORNE

VOORWOORD

Dit is de schriftelijke neerslag van het archeologisch veldwerk dat plaatsnam tussen 31 augustus en 15 december 2004 op het Villershof te Erps-Kwerps. Het heeft geenszins de intentie een exhaustief verslag van de opgraving te zijn, aangezien er nog geen uitgebreide verwerking, met studie van de grondsporen en plattegronden, en duidelijke identificatie en datering van de verschillende soorten en types aardewerk, binnen het vooropgestelde tijds kader mogelijk was. Daaruitvolgend is het ook nog niet mogelijk om een definitieve synthese of balans op te maken, laat staan om reeds parallellen te zoeken in de vakliteratuur of om ons aan verregaande interpretaties te wagen. Dit rapport is daarentegen een zo objectief mogelijk beknopte samenvatting van het wat en hoe tijdens het onderzoek.

INHOUD

Voorwoord	1
I. Inleiding	3
II. Setting	
II.1. Geografische en bodemkundige ligging	4
II.2. Melding leidt tot opgraving	4
II.3. Financieel kader	5
II.4. Tijds kader	5
III. Voorkennis	6
IV. Methodologie	
IV.1. Algemene strategie	7
IV.2. Methodologie op het veld	8
V. Resultaten	
V.1. Soorten sporen	9
V.2. Vondsten	10
V.3. Chronologisch overzicht	11
VI. Besluit	13
VII. Bijlagen	14

I. INLEIDING

Vanaf 31 augustus tot 15 december 2004 liep het archeologisch noodonderzoek op het Villershof aan de Kammestraat te Erps-Kwerps (gemeente Kortenberg, provincie Vlaams-Brabant). Gestart door aanvraag en met aandrang van de afdeling Monumenten en Landschappen van het Vlaamse Gewest, en uitgevoerd als een samenwerking tussen verschillende partners (Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, Provincie Vlaams-Brabant, Gemeente Kortenberg, Erfgoedhuis Erps-Kwerps vzw, en de Archeologische Werkgroep Kortenberg), leverde deze opgraving verschillende, zowel verwachte als verrassende, resultaten op.

Dit interimrapport heeft als doel een eerste neerslag te zijn van de aangetroffen archeologische sporen, alsmede een prille synthese te schetsen van het afgelopen onderzoek. Naast de algemene en officiële gegevens, wordt ook aandacht besteed aan de op het terrein gehanteerde methodologie, de achterliggende strategie, de verschillende aangetroffen resten (zowel een beperkt typologisch als chronologisch overzicht); en tot slot worden de eerste conclusies getrokken en de mogelijke perspectieven geschetst.

Belangrijk te stellen is dat dit niet als definitief opgravingsverslag mag beschouwd worden, het blijft slechts de eerste impressie direct na de afronding van het veldwerk neergepend. Verdere verwerking blijft primordiaal voor een fijnere datering van de occupatiegeschiedenis, meer specifieke ruimtelijke informatie van de verschillende nederzettingen, en een (uitgebreide) vergelijking met andere gekende sites en vondsten.

II. SETTING

II.1. Geografische en bodemkundige ligging

De opgraving situeert zich op het Villershof, een nieuwe sociale verkaveling in de Kammestraat te Erps. Erps-Kwerps is een prefusiegemeente van de gemeente Kortenberg, onderdeel van de provincie Vlaams-Brabant, en centraal gelegen tussen Brussel en Leuven¹. In het moderne kadaster gaat het om de percelen met nummers 203 b en 203 k in Afdeling 2, Sectie B, Blad 2.

Bodemkundig gezien ligt de site in de goed gedraineerde (Aba) tot matig natte leem (Acp/Adp). Ze helt af van het westen naar het oosten, waarbij het hoogste punt ongeveer 40m taw, terwijl het laagste 37,5m taw bedraagt; verder in het dal ontspringen de bronnen van de lokale Weesbeek.

Op het moment van de opgraving was het terrein braakliggend grasland, waarbij op significante delen bomen en struikgewas zich begon te vormen. De bedreiging bestond erin dat bouwheer en eigenaar van de gronden Interleuven hier een sociale verkaveling wenste aan te leggen. De weg die de nieuwe verkaveling moet ontsluiten was reeds aangelegd en verdeelde het op te graven terrein grosso modo in drie delen.

II.2. Melding leidt tot opgraving

Tijdens controle van de wegenwerken in het Villershof ontdekte lokaal archeoloog Walter Sevenants, van de Archeologische Werkgroep Kortenberg, verschillende archeologische sporen en objecten (paalkuilen, afvalkuilen, een mogelijke waterput, aardewerk, verbrand bot, en een zilveren munt van rond het jaar 1000) die prompt gemeld werden aan Werner Wouters, erfgoedconsulent archeologie bij Monumenten & Landschappen. Na analyse bleek het te gaan om resten van een landelijke nederzetting uit de vroege tot volle Middeleeuwen (9^e tot 11^e eeuw), en in samenspraak met de cel "Handhaving van de Ruimtelijke Ordening Vlaams-Brabant" werd beslist om actie te ondernemen om de archeologische resten zoveel mogelijk te beschermen.

Gezien de bouwheer geen rekening hield met het aan te vragen bindend archeologisch advies op basis van artikel 127 op het decreet houdende ruimtelijke ordening van 18 mei 1999, en de reeds verregaande versterking door de wegenwerken werd besloten om de werf stil te leggen. De grotendeels reeds aangelegde weg mocht afgewerkt worden, maar op de aangrenzende percelen moest eerst archeologisch onderzoek voorafgaan aan de verkaveling en bebouwing.

¹ Zie figuur 1 & 2

II.3. Financieel kader

Diverse partners werkten mee om dit onderzoek te kunnen opstarten en tot een goed einde te brengen. Het gaat om het VIOE (Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed), dat de lonen van drie veldmedewerkers en de levering van het klein werkmateriaal op zich nam; de provincie Vlaams-Brabant, die het loon van de projectarcheoloog subsidieerde en bepaalde kraankosten voor zich nam, en bovendien zijn opgraafmateriaal ter beschikking stelde; De gemeente Kortenberg die zorgde voor het andere deel van de kraankosten, de vervoerskosten, logistieke steun en materiaal; en tot slot was er de Archeologische Werkgroep Kortenberg, die tevens zorgde voor (klein) materiaal en werklustige vrijwilligers.

1. Loonkosten			
Projectarcheoloog	subsidie prov. VI-Brabant	13 483.67	euro
Bijkomende kosten Parch	Gemeente Kortenberg	1 556.12	euro
Arbeiders	VIOE	21 060.00	euro
Vervoerskosten arbeiders	Gemeente Kortenberg	1 060.00	euro
2. Kraankosten			
	Gemeente Kortenberg	6 564.33	euro
	prov. VI-Brabant	2 280.00	euro
3. Klein Materiaal			
Tekenbenodigdheden	VIOE	ongeveer 200	euro
Opslag	VIOE	50	euro
Divers	Gemeente Kortenberg	250	euro
4. Keet			
	Gemeente Kortenberg	993.46	euro
	Totaalbudget :	47 497.58	euro

II.4. Tijds kader

Het project was voorzien te lopen van 23 augustus tot 22 december 2004, zijnde de periode gelijk aan die van de aanstelling van de projectarcheoloog. Door praktische problemen, vooral met de bouwheer Interleuven en het vrijgeven van de gronden, kon er pas op 31 augustus een start gemaakt worden met het veldwerk. Aangezien in het begin van het project nogal wat discussie bestond tussen, opnieuw, de bouwheer Interleuven en de Dienst Monumenten & Landschappen over de exacte einddatum van de opgraving, aangezien een termijn van vier maanden archeologisch onderzoek was afgesproken maar niet de exacte startdatum, werd er aanvankelijk hard doorgewerkt. Tevens speelden het voorlopig goede zomerweer, en het feit dat de veldmedewerkers van het VIOE door prikperikelen pas om 9 u toekwamen en om 15u15 vertrokken, een belangrijke rol om ook op zaterdag te werken. Samen met de vele vrijwilligers werd zo tot eind oktober heel wat werk verzet. Ondertussen werd ook duidelijk dat de tijdslijmiet wel degelijk op 22 december zou vallen, aldus was er ruim voldoende tijd om alles grondig af te werken en het grootste deel van de verkaveling ook volledig archeologisch te documenteren. Tegen 15 december was alles dan ook afgerond en werd het terrein terug dichtgelegd en vlak gemaakt door de kraan.

III. VOORKENNIS

Gezien de bestaansreden van de opgraving, de ontdekking van verschillende archeologische sporen tijdens de werken aan de weg(en) en de nutsleidingen, is het logisch dat er al enige archeologische voorkennis was voor het begin van de opgravingen, doch mag ze niet als volledig of dekkend beschouwd worden gezien haar aard, een vluchtige controle, en geen geplande en wetenschappelijk uitgevoerde mechanische prospectie. Naast deze gegevens (waar hieronder dieper op ingegaan wordt) zijn er geen andere voorhanden op het archeologisch gebied, er zijn bijvoorbeeld geen (gemelde) toevalsvondsten gedaan, noch luchtfoto's gekend.

De sporen aangetroffen tijdens de hoger vernoemde werken waren in alle gevallen te classificeren als grondsporen, meestal ging het om paalkuilen, die toch van aanzienlijke grootte waren, afvalkuilen (?) en in één enkel geval een grote depressie of kuil, toen geïdentificeerd als mogelijke hutkom of waterput. In deze sporen werden resten gevonden van bot, scherven uit de vroege tot volle Middeleeuwen en zelfs een muntje van rond het jaar 1000.

Historische en cartografische bronnen zijn slechts vluchtig bekeken voor het onderzoek, maar nergens waren indicaties dat hier in historische tijden (vanaf de Middeleeuwen) bewoning aanwezig moet zijn geweest. De Ferrariskaart vertoont alvast geen bewoningssporen op de op te graven percelen, noch op de aangrenzende, en ook andere (recentere) kaarten maken er geen gewag van.

In een ruimer kader geplaatst situeert de site zich wel in een streek die potentieel rijk aan archeologische sporen lijkt. Naast een centuriatio-indeling die nog in het huidige perceleringssysteem blijkt bewaard te zijn, en die samen met verschillende vermoedelijke villae en één zekere, want archeologisch gedocumenteerd tijdens opgravingen, duidelijk duidt op Romeinse aanwezigheid, is er ook nog de aanwezigheid van de zogenaamde 'lakenweg', een belangrijk economische ader van Brugge naar Keulen, uit de Middeleeuwen, die ook middeleeuwse aanwezigheid plausibel maakt. Tijdens de opgraving van de Romeinse villa te Erps-Kwerps – Lelieboomgaarden kwamen ook sporen uit het Neolithicum, de IJzertijd en zelfs een Merovingisch grafveld aan het licht. Daarnaast werden tijdens werfcontroles van de Archeologische Werkgroep Kortenberg, in se Walter Sevenants, ook sporen uit de IJzertijd en post-Middeleeuwen aangetroffen in de ruime omgeving.

IV. METHODOLOGIE

IV.1. Algemene strategie

Gezien de ligging van de reeds aangelegde weg², die het terrein in drie grote stukken verdeelt, de grootte van de site (zo'n 1,6 ha, waarvan na aftrek van de oppervlakte van de weg, de veiligheidsmarge voor de nutsleidingen, zijnde 3 m, en een marge voor de perceelsranden, nog ongeveer 7000 m² diende onderzocht te worden), en de aard van de bebouwing (sociale woonverkaveling) werd besloten om zoveel mogelijk met grote sleuven te werken, die systematisch zouden worden afgewerkt.

De natuurlijke indeling ontstaan door de weg werd behouden als afbakening voor de verschillende vlakken (zijnde Vlak I, Vlak II, en Vlak III). Gezien een fout gemaakt in de communicatie betreffende de kraanwerkzaamheden die de gemeente zou financieren, was er oorspronkelijk een tekort aan kraanuren om alles te kunnen openleggen, en uiteindelijk zouden er keuzes moeten gemaakt worden. Het onderzoek zou opgesplitst worden in fases.

De eerste drie fases hielden in dat de respectievelijke vlakken minus de dump voor de afgegraven aarde opengelegd werden. Daarna zou in een vierde fase gekozen worden welke delen van de dump nog zouden opengelegd worden. Maar aangezien er tijdens de opgravingen toch nog aanvullende budgetten werden gevonden om de resterende kraandagen te betalen, was het mogelijk om de volledige oppervlakte van Vlak I en Vlak II te onderzoeken. Een kleine afwijking gebeurde echter in Vlak III, waar door de bodemgesteldheid en de vondsten bij de wegcontrole verwacht werd minder te vinden, wat bij het initieel afgraven van de toplaag bleek te kloppen. Daar werd gewerkt met een lange 4 m brede sleuf parallel aan de weg en haaks daarop om de 8 m nogmaals 4 m brede sleuven richting tot ongeveer de perceelsrand, plaatselijk werd een grotere rechthoek blootgelegd door de aanwezigheid van enkele sporen.

² Zie figuur 3

IV.2. Methodologie op het veld

Mede door de aard van het terrein, de aard van de sporen en door persoonlijke voorkeuren en overtuigingen werd een duidelijke te volgen methodologie vooropgesteld en toegepast.

Het afgraven van het terrein door de kraan gebeurde grosso modo in twee fases, dit door de specifieke geografische en bodemkundige aard van de site. In een eerste fase werd tot iets onder het bovenste pakket (de teeltaarde) afgegraven, waarna de herkende sporen opgetekend en verder onderzocht werden, de tweede fase bestond erin daar waar de sporen niet erg duidelijk waren (door het veelvuldig voorkomen van bioturbaties [zoals molspijpen en wormgalerijen] en door de aflopende topografie die zichtbaar in de lagergelegen delen voor een laagje colluvium had gezorgd) nogmaals te verdiepen.

Na het afgraven werden de sporen, in alle gevallen ging het om grondsporen, opgetekend op het grondplan (schaal 1/50), genummerd, en werd ook de hoogte ervan bepaald. Hierna kon verder onderzocht worden hoe de verschillende sporen zich verticaal kenmerkten. Grotere sporen werden meestal in vier gedeeltes waarbij kwart na kwart uitgehaald werd, gevolgd door fotografering, tekening (schaal 1/20), en beschrijving, terwijl kleinere verkleuringen meestal gewoon in twee werden gedeeld. Bij oversnijdingen, grote concentraties onduidelijke sporen, en speciale gevallen werd altijd naar een methode gezocht die het meeste relevante informatie zou opleveren binnen aanvaardbare tijd.

In twee gevallen werd de kraan gebruikt om de coupe te maken. In het eerste geval ging het om de waterput, deze kreeg bij handmatig uitgraven op een bepaalde diepte te maken met grondwater, waardoor de meest opportune optie het verder couperen met de kraan was. In het tweede geval ging het om een grote verkleuring aan de sleufwand die eerst verdiept, en daarna gecoupeerd werd op de laatste dag van het veldonderzoek.

De vondsten in de sporen werden gerecupereerd in zakjes of dozen en zorgvuldig genummerd. In het algemeen werd er naar gestreefd om van elke grote kuil een bulkmonster van maximaal 10l te nemen voor mogelijk natuurwetenschappelijk onderzoek, ook houtskool werd bemonsterd waar aangetroffen. Bij mogelijk interessante sporen werd er meer bemonsterd. Een poging tot pollenstaalname bij de waterput is helaas niet geslaagd wegens het instorten van de coupe ervan.

V. RESULTATEN

V.1. Soorten sporen

In alle gevallen ging het om zogenaamde grondsporen, lokale verstoringen van de homogeniteit van de bodem die zich onder andere kunnen uiten in kleurverschil.

1. Paalkuilen

Ongetwijfeld het merendeel van de aangetroffen sporen op het Villershof bestaat uit zogenaamde paalkuilen, uitgegraven putten van antropogene aard met als bedoeling er een paal, benodigd voor bijvoorbeeld een gebouw of hek, in te plaatsen. Deze variëren sterk in grootte en diepte, en ook van periode tot periode. Een groot deel van deze sporen is niet direct dateerbaar aan de hand van aangetroffen objecten in de vulling. Bovendien zijn maar een paar configuraties die te identificeren vallen als structuren herkend, de moeilijkheid is het grote aantal en de clustering van verschillende sporen. Wellicht zullen bij verdere studie meer paalsporen aan elkaar gelinkt kunnen worden en zo bijgebouwen en hoofdgebouwen opleveren.

2. Haardkuilen

Op het terrein zijn verschillende (4 zekere, 4 mogelijke) haardkuilen, ofwel kuilen die zich kenmerken door hun specifieke opvulling (houtschoolrijke lens) en de oranje-rode verkleuring van de moederbodem door verhitting er rond, aangetroffen. Zoals de naam doet vermoeden kunnen deze structuren geïnterpreteerd worden als de plaats waar toenmalige mensen hout stookten voor verwarming en/of etensbereiding. De haardkuilen zijn in geen enkel geval te dateren op basis van ceramiek gezien het volledige ontbreken hierin. Hopelijk biedt ¹⁴C-onderzoek hier mogelijkheden, alsook de verdere ruimtelijke studie die ze misschien kan koppelen aan bouwplattegronden.

3. Pottenbakkersoven

Deze vrij bijzondere ingegraven structuur bevindt zich in Vlak I en werd reeds ontdekt tijdens het prille begin van de opgraving. De structuur tekende zich in het grondvlak af als een ronde verkleuring met redelijk wat houtschooldeeltjes en was afgezet met een band oranje-rode verkleurde moederbodem. In het westen bevond zich een smallere uitloper, wat het totale spoor een sleutelgatvorm geeft die de lengte in totaal ongeveer 2m lang maakt, de ronde vorm heeft een diameter van 1,10m, en de uitloper heeft een breedte van 0,40m. Het spoor is tot 0,40m onder het opgraafoppervlak bewaard, waarbij de vulling bestaat uit heel wat aardewerkfragmenten (waaronder misbaksels) en houtschoolrijke lenzen in het grijzig leem. Een eerste identificatie van het aardewerk leert dat dit laatkarolingisch en van lokale productie is, met een datering in de late 9e eeuw tot de 10e eeuw.

4. Andere kuilen

Deze zijn de kuilen die te groot zijn om als paalkuil door het leven te gaan, en die op het Villershof toch wel frequent voorkomen. De interpretatie van deze sporen zal pas duidelijk kunnen worden bij verder bestuderen en door vergelijkingen met andere landelijke nederzettingen. Mogelijk zitten er enkele drenkkuilen, voorraadkuilen, leemextractiekuilen en afvalkuilen tussen. Van datering lopen deze erg uiteen, van IJzertijd tot recent.

5. Waterput

In het grondvlak (Vlak II) was de structuur ongeveer cirkelvormig en mat ze 3m in doorsnede, terwijl ze nog tot 2,5m onder het opgraafoppervlakte doorliep. In de doorsnede was duidelijk dat ze oversneden werd door recentere sporen en dat de opvulgeschiedenis erg moeilijk af te lezen was, geen duidelijke gelaagdheid met andere woorden. De beschoeiing, die nog deels bewaard was, bestond uit verticaal ingeheide aangepunte balken, planken en stammetjes in een rond verband, terwijl ze boven de waterspiegel nog een duidelijke afdruk hiervan vertoonde. Merkwaardig was dat er niet één stukje ceramiek tevoorschijn kwam, niet uit de waterputvulling, noch uit de aanlegkuil. Onderaan en binnen in de beschoeiing was er blijkbaar wel een laag met natuurlijke zandstenen aanwezig, mogelijks daar gelegd tegen verzanding en voor filtering van het grondwater. De datering is voorlopig erg problematisch gezien het ontbreken van dateerbare archaeologicae, toch zijn er enkele aanwijzingen die een mogelijke werkhypothese ondersteunen. Vooreerst is er de oversnijding van het recentere spoor, waarin enkele fragmenten van een Romeinse dakpan werden aangetroffen, wat waarschijnlijk wijst op een datering voor de Middeleeuwen (herbruik van pannen). Ten tweede is er de ruimtelijke context, de waterput ligt in de zone waar de meeste ijzertijdsporen zich situeren. Daarnaast is er, iets gewaagder als dateringsmiddel, het beschoeiingstype, een type dat blijkbaar een hoogtepunt in gebruik kent in de IJzertijd. Het is duidelijk dat verder onderzoek hier onontbeerlijk is.

6. Greppels en grachten

Deze laatste categorie van sporen komt niet zo vaak voor als men kan verwachten op een landelijk nederzettingsterrein. In een enkel geval gaat het duidelijk om een gracht, helaas is datering opnieuw onmogelijk wegens het niet voorkomen van scherven. Mogelijks heeft ze een gelijklopende datering met de IJzertijdsporen, want opnieuw in dezelfde zone van Vlak II, maar ook andere dateringen kunnen niet uitgesloten worden.

Greppels komen voor in drie gevallen in Vlak II, ze verschillen erg in lengte, maar zijn allen erg ondiep bewaard en vertonen geen duidelijke sporen van waterwerking, wat een mogelijke interpretatie tot standgreppels mogelijk maakt.

In Vlak I komen twee standgreppels voor die vlak bij elkaar gelegen zijn, maar een lichtelijk andere oriëntering vertonen. Opnieuw is datering moeilijk, maar hier kan toch één gekoppeld worden aan wat paalsporen die wellicht volmiddeleeuws zijn.

V.2. Vondsten

1. Algemeen

De meeste vondstcategorieën zijn natuurlijk vertegenwoordigd op deze site. Aardewerk werd in redelijke hoeveelheden en uit verschillende periodes (IJzertijd tot recent) aangetroffen. Metaal kwam in mindere mate voor, maar toch enkele stukken zijn aangetroffen, eveneens uit verschillende periodes (Romeins, Merovingisch, volmiddeleeuws tot recent). Bot, zowel niet bewerkt als bewerkt, was natuurlijk ook aanwezig. Silex kwam in mindere mate voor, maar werd toch geattesteerd, zij het (in bijna alle gevallen) niet gerelateerd aan structuren of sporen. Glas en sierraden, kraaltjes in amber, kwamen in lage getale voor in Merovingische structuren. Fragmenten van maalstenen en andere natuurlijke stenen werden af en toe ontdekt.

2. Skeletten

Twee vondsten van skeletten, één menselijk en één afkomstig van een rund, bevonden zich in Vlak I, waarbij opmerkelijk was dat beiden nagenoeg ondateerbaar waren door het ontbreken van dateerbare archaeologicae of zelfs maar structuur. Het menselijk skelet was bijzonder slecht bewaard, enkel de dijbeenderen, een onderbeen, de onderarmen en een fragment van de kaak of schouder, en dan nog in zeer slechte staat. Het dierlijk skelet was er beter aan toe, deze was namelijk volledig intact en in anatomisch verband in de grond bewaard gebleven.

V.3. (Voorlopig) Chronologisch overzicht

1. Prehistorie

Verschillende artefacten vielen te dateren in de ruime prehistorie (de sporen uit de IJzertijd worden apart behandeld), helaas waren dit vondsten zonder duidelijke context, zoals aanlegvondsten, en een vondst uit een molspijp. In alle gevallen gaat het om bewerkte steen. Een mogelijke microkling in silex kwam uit de bovenste vulling van een windval, maar verdere artefacten ontbraken volledig. Een aanlegvondst is mogelijks de afgebroken snede van een gepolijste neolithische bijl.

2. IJzertijd

Uit de IJzertijd zijn er veel meer vondsten gekend, het is duidelijk dat een deel van een nederzetting uit deze periode is aangesneden tijdens de opgraving. In de oostelijke zone van Vlak II liggen heel wat paalkuilen en andere kuilen met daarin ijzertijdaardewerk, helaas weinig karakteristieke vormen waardoor een nauwere datering dan 750-250 v.C. niet mogelijk is. Bovendien vertonen bepaalde paalkuilen configuraties die structuren verraden. Een eerste is een rechthoekig achtpalig bijgebouw, met afmeting 6 op 3,5m, daarnaast zijn er nog minstens drie spiekers van vier palen herkend op het terrein. Ook de waterput ligt in dezelfde zone, net als een mogelijke gracht, die weliswaar beiden (voorlopig) niet gedateerd kunnen worden, doch met een redelijke waarschijnlijkheid uit deze periode stammen. Een hoofdgebouw ontbreekt, waarschijnlijk ligt de kern van de nederzetting noordelijker of westelijker. In Vlak III werd in een windval eveneens een scherf in ijzertijdtraditie aangetroffen.

3. Romeinse periode

Geen enkel spoor werd gedateerd als zijnde uit de Romeinse periode stammend, toch werd een mooie Romeinse vondst gedaan. Het gaat om een bronzen fibula, een courant model uit de hoge keizertijd, 1^e eeuw n.C., die redelijk goed bewaard was, en die werd aangetroffen in een middeleeuwse kuil.

4. Vroege Middeleeuwen

A. Merovingische periode

Het aardewerk uit de Merovingische periode werd ook sporadisch aangetroffen in sporen verspreid over de opgravingsvlakken, maar er is geen onderlinge samenhang in te herkennen. Eén kuilvulling is wel vrij bijzonder, aangezien de aangetroffen archaeologicae overeenkomsten vertonen met contexten uit merovingische grafvelden. Het gaat om de resten van een biconische pot, drie kralen in amber, resten van metalen voorwerpen (mogelijk een fragment van een speerpunt of zwaard/dolk; en een fragment van een gesp), en resten van gewoon gebruiksaardewerk, bot ontbreekt echter.

B. Karolingische periode

De meest in het oog springende vondst van de hele opgraving is het Karolingisch pottenbakkersoventje, dat nog maar het tweede gekende opgegraven exemplaar uit die periode in Vlaanderen is. Daarnaast zijn mogelijk ook nog wat andere sporen uit deze periode afkomstig, maar erg duidelijk is dit vooralsnog niet.

5. Volle Middeleeuwen

De meeste sporen bevatten in de vulling volmiddeleeuws Andenne-aardewerk. Gezien de grote concentraties aan paalkuilen en andere is het duidelijk dat hier een deel van een nederzetting uit de volle Middeleeuwen werd aangesneden. Mogelijks zullen bij verdere verwerking uit de palenwolken nog wat gebouwplattegronden te voorschijn komen, die mogelijk ook te koppelen zullen zijn aan andere sporen, zoals de haardkuilen.

Twee kuilen met een interessante vulling dienen nog vermeld te worden, ze bevatten namelijk veel houtskool, verbrande leem, en ijzerslakken, en hebben mogelijk iets te maken met ambachtelijke activiteiten. De datering van deze kuilen is nog niet duidelijk, aangezien slechts een minimaal aantal scherven is gevonden tijdens de opgraving en deze sindsdien niet meer bekeken zijn.

6. Post-Middeleeuwen en recent

Uit deze periode stammen ook wat kuilen, waaronder de grote onregelmatige kuil in het uiterste noordwesten van Vlak I, waarin zich enkele fragmenten van pijpen bevonden.

Naast deze sporen zijn er ook nog de lange rij met korte parallelle greppeltjes over een deel van de lengte van Vlak I. De datering moet vrij recent zijn, maar de functie is voorlopig volledig onduidelijk, de lange rij ligt wel in lijn met een perceelsafbakening. Kortere rijen van deze sporen bevinden zich ook in het noordwesten van Vlak I.

Een zeer grote rechthoekige kuil werd duidelijk in het noordwesten van Vlak II, hierin waren nog organische resten bewaard en de aflijning van het spoor was dermate scherp dat een zeer recente datering zeker is.

Op bepaalde plaatsen waren ook de sporen van de huidige wegenwerken te zien.

7. Ongedateerde sporen

Vele paalgaten, en in enkele gevallen ook andere kuilen (zoals ook de waterput) bevatten geen dateerbare scherven, hopelijk kunnen vele van deze gekoppeld worden aan één van de verschillende bewoningsfasen. Op het terrein komen ook vaak windvallen, of andere bodemkundige fenomenen, voor.

V. BESLUIT

Het archeologisch veldonderzoek te Erps-Kwerps – Villershof, in de gemeente Kortenberg (provincie Vlaams-Brabant), liep van 31 augustus tot 15 december 2004, en was een samenwerking tussen het VIOE, de provincie Vlaams-Brabant, de gemeente Kortenberg, en de Archeologische Werkgroep Kortenberg (deel van het Erfgoedhuis Erps-Kwerps VZW), uitgevoerd door drie arbeiders en één projectarcheoloog. De site werd ontdekt tijdens werfcontroles van de wegenwerken verband houdend met de nieuwe sociale verkaveling van Interleuven.

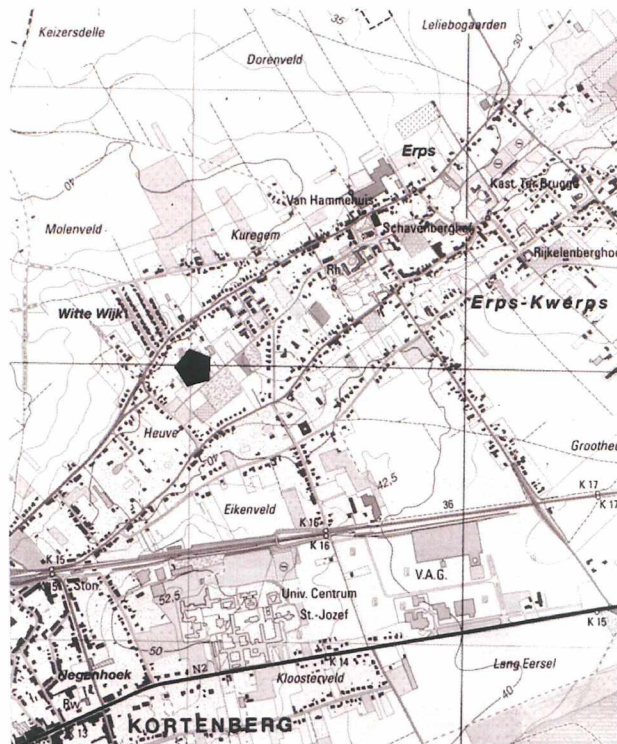
De voorlopige balans van de opgraving is mooi : naast een verwachte volmiddeleeuwse nederzetting die werd aangesneden, werden ook een nederzetting uit de IJzertijd, wat Merovingische resten en een Karolingisch pottenbakkersoventje ontdekt.

Verder onderzoek is echter noodzakelijk om de voorlopige resultaten uit te werken, en zo tot een betere ruimtelijke analyse, fijnere dateringen en natuurwetenschappelijke achtergronden te komen, en zo alles beter te kunnen plaatsen in een groter geheel.

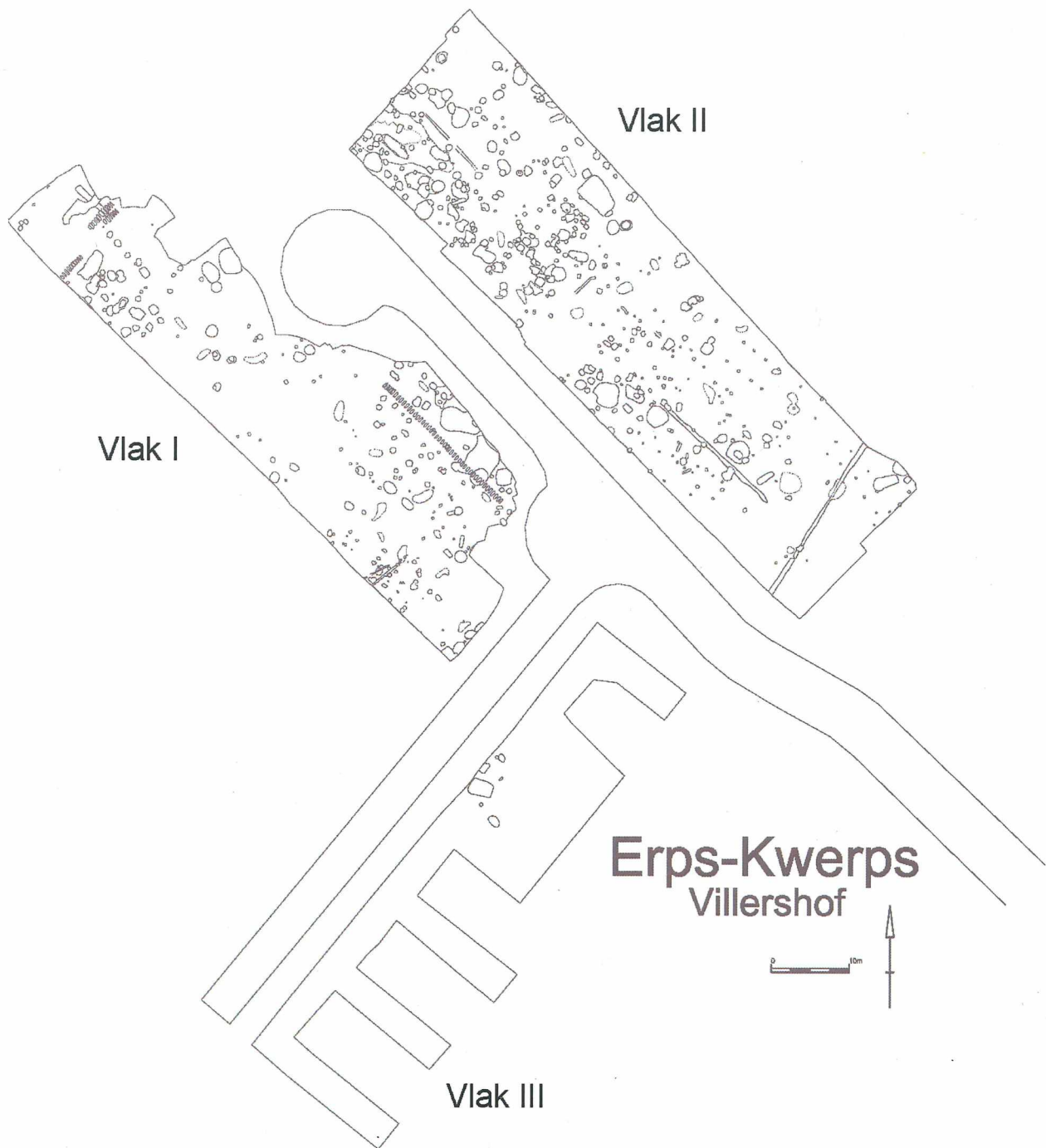
VIII. BIJLAGEN

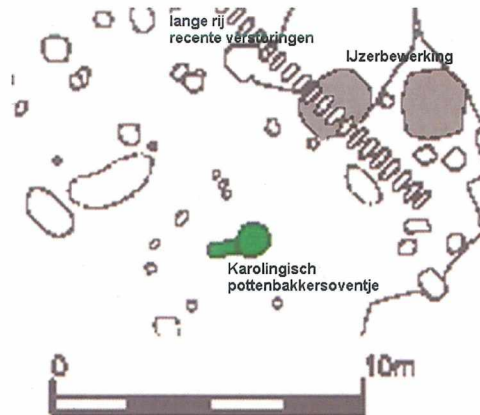
Figuur 1 : Ligging van de site Erps-Kwerps – Villershof in België

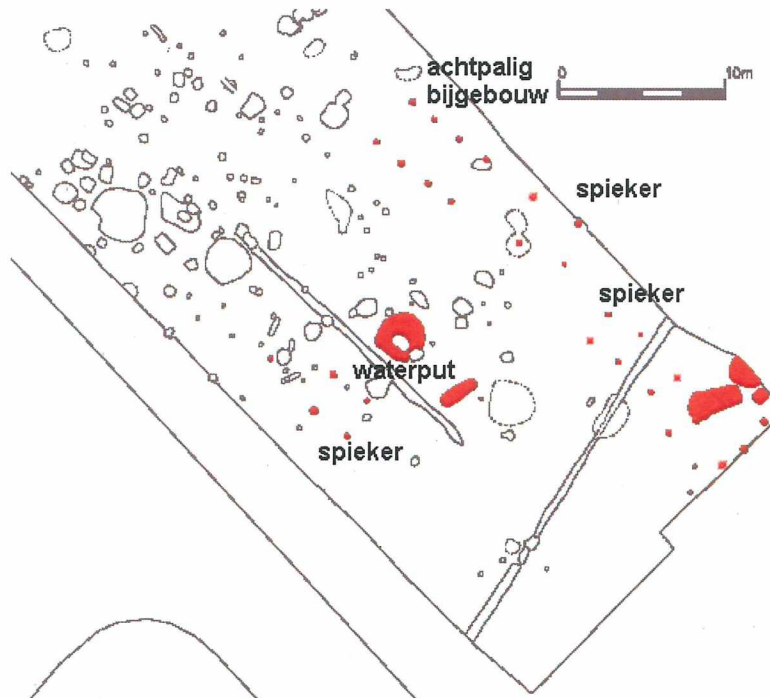
Figuur 2 : Situering van het Villershof op de topografische kaart

Figuur 3 : Grondplan van de verschillende vlakken en de centrale weg

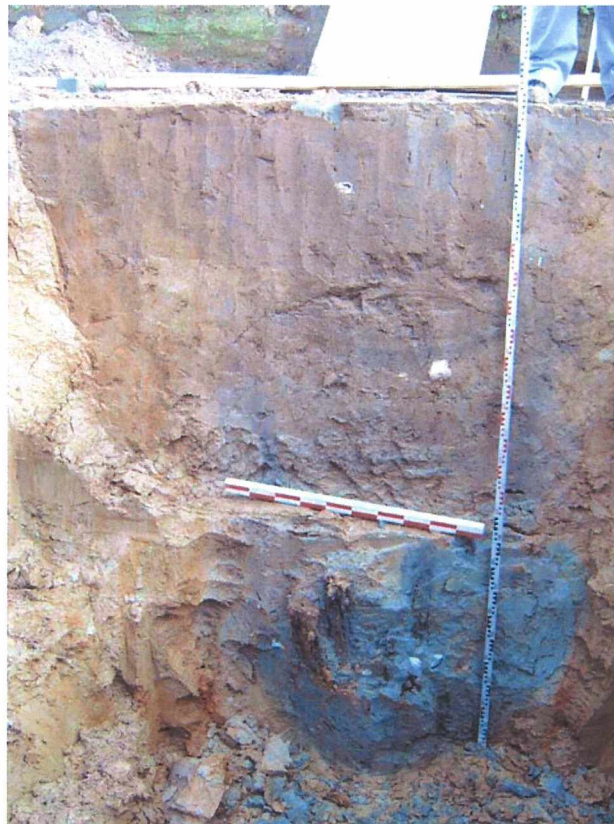
Figuur 4 : Selectie uit Vlak I, waaronder het pottenbakkersoventje, twee kuilen die te maken hebben met ijzerbewerking, de lange rij recente verstoringen en andere sporen

Figuur 5 : Selectie uit Vlak II, met de (mogelijke) ijzertijdsporen

Figuur 6 : Dwarsdoorsnede van het Karolingisch pottenbakkersoventje

Figuur 7 : Dwarsdoorsnede van de waterput